

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvailkaa mahdolliset muutostarpeet.

En

Mahdolliset muutostarpeet.

Visiota kannatetaan pääosin, mutta kansalaislähtöisyyttä tulisi korostaa vahvemmin. Kansalaisten osallisuus olisi hyvä lisätä myös kulttuurin tuottamiseen, ei vain vastaanottamiseen eli rooli on aktiivinen.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

En, tavoitteet eivät vastaa omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

Neljää tavoitetta kannatetaan pääosin, mutta kohtaan 3 ehdotetaan seuraavaa muotoilua: "Kulttuurin kuluttaminen ja tuottaminen on jokaisenoikeus." Näin varmistetaan, että jokaisella pitää olla mahdollisuus myös aktiiviseen toimijuuteen.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi

toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi [Lappeenrannan kaupunki ja kaupungin kulttuuritoimi nostaa nämä viisi tekijää: 1) Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi; Erityisesti ehdotukset 1-7 sekä ehdotus 11 ovat tärkeitä. Ehdotukset liittyvät lasten ja nuorten, saatavuuden ja saavutettavuuden sekä rahoituksen ja tietopohjan edistämiseen. Rakennuksiin liittyen toteamme myös, että vajaan käytössä olevia rakennusperintökohteita voidaan hyödyntää muutenkin kuin vain kulttuuritoiminnassa. 2) Kulttuurin tekijät avainasemassa; Erityisesti ehdotukset 2-7 liittyen kulttuurin tekijöiden aseman parantamiseen sekä valtionrahoitukseen sekä yksityisen ja julkisen sektorin rahoitusmalleihin ovat tärkeitä. 3) Yhteistyön ja osallisuuden voima; Erityisesti ehdotukset 1, 3, 7-8 liittyen osallisuuden ja toimijuuden lisäämiseen, yrittäjyysosaamiseen sekä monialaiseen yhteistyöhön. 4) Yhteinen linja politiikassa; Erityisesti ensimmäisen toimenpide-ehdotuksen toteuttamiseksi tarvitaan pysyviä välittäjä-rakenteita, jotka pystyvät törmäyttämään tilaajia ja tarjontaa sekä buustaamaan ideasta laajempaan tuotekehitykseen ja jatkorahoituksen saamiseen esimerkiksi hankkeista tai start-up-aihiosta lähteneitä ideoita ja pilotteja. Kestävyysajattelussa on tärkeää saada kulttuurille omat mittarit ja tavoitteet sen lisäksi että kulttuurin tekeminen ja kokeminen on myös oltava ekologisesti ja sosiaalisesti kestävällä pohjalla. Hyvinvoinnin edistäminen taiteen ja kulttuurin keinoin tarvitsee edelleen selkeämpää työnjakoa kuntien ja hva-alueiden välillä, hyte-kertoimen kehittämistä sekä moniammatillisen osaamisen hyödyntämistä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden toimenpideohjelman laadinnan kohdalla on syytä vielä tarkastella muita, vastaavia kansallisia ohjelmia ja suunnitelmia, joilla tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointia. Myös luvun viimeinen toimenpide-ehdotus digitalisoituvan ympäristön positiivisten mahdollisuuksien hyödyntämisen tarpeesta on ilmeinen. Se edellyttää aktiivisia toimia ja kulttuuri- ja luovien alojen toimijoille vahvempaa roolia ja siinä myös näiden osaamisen kasvattamista. 5) Lisää luovuutta: kulttuuri yhteiskunnallisena ja taloudellisena muutosvoimana; Kulttuurin muutosvoimaroolin tunnistaminen ja tunnustaminen luo uutta ja lisää elin-, veto- ja pitovoimaa - sekä lumovoimaa.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Maakuntakeskuksena ja kaupunkina olemme keskeisessä roolissa toteuttamassa kuntien kulttuuritoimintalain ja yleisiä kirjastoja koskevan lain edellyttämiä toimintoja eli ylläpidämme kulttuuritarjontaa monin eri keinoin. Lisäksi tuemme avustuksilla ja mahdollistajana muuta kulttuuri- ja taidetoimintaa. Maakuntakaupunkien roolina on tuottaa kulttuuritarjontaa koko maakunnan asukkaille eli palveluja käyttävät oman kunnan asukkaiden lisäksi maakunnan muut asukkaat, vaikka tuotantovastuu on yksin keskuskaupungilla, mitä kompensoidaan valtiosuoksilla, jotka turvaavat toiminnan jatkuvuutta sekä teatteri-, orkesteri- ja museopalveluiden saatavuutta koko maassa.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa esitetään valtioneuvostotason ylivaalikautista toimielintä seuraamaan selonteon toteutumista sekä tekemään esityksiä kulttuurin edistämiseksi. Keski-suurena kaupunkina ja osana kasvukaupunkiverkostoa esitämme, että kasvukaupunkien verkosto kutsutaan osaksi toimielintä. Verkosto on hyvin organisoitu ja tehokas foorumi, joka tarjoaa toimielimelle vaikuttavan yhteistyörakenteen sekä työkalun toteuttaa samalla hallituksen itselleen asettamia tavoitteita. Verkostoon kuuluu 14 keskisuurta kaupunkia, joiden yhteen laskettu väkiluku on noin

830 000 asukasta. Kaupunkien kulttuurirahoitus on voimakasta ja oli vuonna 2022 noin 170 miljoonaa euroa.

Erittäin merkittävä osa kulttuuritoiminnasta aina ruohonjuuritasolta merkittäviin kansallisiin instituutioihin saakka sijoittuu kasvukaupunkeihin. Lisäksi verkostoon kuuluvat kaupungit ovat kriittisiä maakunnallisia tai vähintään alueellisia kulttuurikeskittymiä ja -mahdollistajia, varmistaen maantieteellisesti koko valtakunnan kattavan vaikuttavuuden sekä laajat kulttuurisisällöt. Ilman toimielimeen kutsumista tämä äänenpaino, näkökulma ja maantieteellinen kattavuus jäävät toissijaisiksi. Kasvukaupungit ovat jo edistäneet teemakumppanuutta valtio-osapuolen kanssa ja tehneet etupainotteisesti useita yhteistyön avauksia kulttuurisektorin kehittämiseksi. Iloksemme olemme havainneet, että selonteko pitää sisältään useita samanmuotoisia toimenpide-esityksiä.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

- 1) Kansalaislähtöisen kulttuurin arvon tunnustaminen ja kasvun tukeminen

Selonteko käsittelee kulttuuria monipuolisesti, mutta kulttuurikäsite jää vielä vajavaiseksi. Selonteko käsittelee pääasiassa luovan alan ammattimaista toimintaa ja ammattimaisesti tuotettuja sisältöjä. Kansalaisaktiivisuus ja -lähtöisyys eivät saa ansaitsemaansa painoarvoa, vaikka yhä suurempi osa uusista ilmiöistä ja aktiivisuudesta syntyy kansalaislähtöisyydestä, jossa ihmiset eivät ole ainoastaan kulttuurin vastaanottajia, vaan myös aktiivisia toimijoita.

Kaupungit tukevat ja mahdollistavat kansalaislähtöistä kulttuuritoimintaa monin eri tavoin. Toiminnan elinvoimaisuus ei voi nojautua ainoastaan kaupunkien rahoitukseen, vaan valtion ennustettava taloudellinen ja toiminnallinen tuki sekä erilaiset mahdollistamisen keinot ovat kriittisen tärkeitä kansalaislähtöisen kulttuurin tarjonnalle, kehittymiselle ja levittämislle.

Kasvukaupunkien verkosto on esittänyt osana teemakumppanuusrakennetta valtio-osapuolelle esimerkiksi:

- kulttuurin rahoitusinstrumenttien ja -rakenteiden uudistamista, erityisesti kansalaislähtöistä kulttuuritoimintaa vahvistaen
- kulttuurin hyödyntämistä vahvemmin osana kaupunkisuunnittelua ja kaupunkitilojen käyttöä sekä
- yhteisen selvitystyön käynnistämistä rakenteellisten uudistusten myötä tyhjenevien sekä suojeltujen kiinteistöjen ja –ympäristöjen kehittämiseksi sekä hyödyntämiseksi kulttuurin ja kansalaisyhteiskunnan tarpeisiin.

2) Kulttuuritoiminnan monipuolisuus ja kasvuedellytysten turvaaminen

Kulttuurilla on hyvin moninaisia alueellista ja jopa kansallista elinvoimaisuutta vahvistavia vaikutuksia, minkä vuoksi kulttuuri on nähtävä keskeisenä tulevaisuusinvestointina.

Rahoitusrakenteen pitkäjänteinen kestävyys onkin turvattava ja kehitettävä uudenlaisia, entistä kannustavampia rahoitusmalleja, kulttuurin tukirakenteita sekä edellytyksiä vahvistaa elinkeinotoimintaa kulttuuritoiminnan kautta. Tärkeää on panostaa myös erilaisten kumppanuuksien kehittämiseen niin itse kulttuurin tuottajien, elinkeinoelämän, valtion kuin kaupunkienkin välisenä yhteistyönä.

Kasvukaupunkien verkosto on esittänyt osana teemakumppanuusrakennetta valtio-osapuolelle esimerkiksi monialaisten kulttuurikiihdyttämöjen synnyttämistä kasvukaupunkeihin tavoitteenaan:

- tunnistaa kulttuurin moninaisia elinvoima- ja hyvinvointivaikutuksia
- tukea ja sparrata alan kehitystä
- tarjota mielenkiintoisille ilmiöille ja uusille avauksille kasvun mahdollisuuksia
- kytkeä kulttuuri aktiiviseksi osaksi aluekehittämistä ja samalla
- varmistaa aktiivinen sekä innovatiivinen vuoropuhelu eri toimijoiden välillä kulttuurin toimintaedellytysten kehittämiseksi, alueen elinvoimaisuuden vahvistamiseksi sekä kansalaisten hyvinvoinnin tukemiseksi.

3) Kulttuuri hyvinvointia ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä työkaluna

Kulttuurilla on merkittävä vaikutus elämänlaatuun, mielen hyvinvointia, onnellisuutta sekä fyysistä terveyttä edistävänä tekijänä. Kulttuuri tarjoaa runsaasti erilaisia osallistumisen, osallisuuden ja aktiivisuuden keinoja eri kohderyhmille, mikä samalla vahvistaa yhteiskunnallista vakautta sekä koheesiota. Erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta kulttuurin monipuolisella tarjonnalla, siihen osallistumisen mahdollisuuksilla sekä saavutettavuudella on kiistaton arvo ja merkitys. Kulttuuripalvelujen tärkeää ennaltaehkäisevää merkitystä ja vaikuttavuutta on olennaista edelleen painottaa selonteossa.

Kasvukaupunkien verkosto on esittänyt osana teemakumppanuusrakennetta valtio-osapuolelle esimerkiksi tiiviissä yhteistyössä valmisteltavaa lainsäädäntöuudistusta, jolla tähdätään kulttuurin integroimiseksi tiiviiksi osaksi sekä sosiaali- ja terveys- että hyvinvointipalveluja. Uudistukseen tulisi kytkeä kannustavan rahoitusmallin kehittäminen sekä vahvempia kumppanuusmalleja. Lisäksi prosessin ympärille tulisi muodostaa yhteinen asiantuntijafoorumi, jossa myös kasvukaupunkiverkostolla on rooli. Uudistuksen yhtenä erityistavoitteena olisi segregaaation ja syrjäytymisen ehkäisy.

4) Saavutettavuuden turvaaminen ammattilaisten ansaintaa selkeyttämällä

Savutettavuuden varmistaminen maan eri puolilla, erityisesti maakuntakeskuksissa, kytkeytyy kulttuurin ja taiteen ammattilaisten elämisen mahdollisuuksien turvaaminen myös muualla kuin pääkaupunkiseudulla ja suurimmissa kasvukeskuksissa. Heidän tulonsa kertyvät yleensä monista, usein pienistä, erilaisista tulovirroista, mitä nykylainsäädäntö ei edelleenkään kunnolla tunnista. Säädökset muodostavat kokonaisuuden, joka luonteeltaan poissulkeva eli olet joko tai, kun oikeasti työmarkkinat varsinkin kulttuurin ja taiteen saralla ovat luonteeltaan sekä että. Esimerkiksi yrittäjyyden, palkkatulon ja osittaisen työttömyyden yhdistelmä on mahdoton. Lisäksi kevytyrittäjyyteen perustuvien laskujen vastaanottaminen on kuntatoimijalle mahdotonta, koska kevytyrittäjyys ei edellytä yrittäjäeläkkeen olemassa oloa, mitä taas kuntatoimijat edellyttävät. Nämä hankaluudet taiteen ja kulttuurin ammattilaisten elannon hankkimisen tieltä pitäisi poistaa ja samalla mahdollistaa aiempaa paremmin taiteen ja kulttuurin saatavuutta koko maassa - tai vähintään maakuntakeskuksissa.

5) Henkisen kriisinkestävyiden tukeminen

Museoiden rooli on selvityksessä vaatimaton, vaikka museot ovat suosituimpia ja isosti trendaavia yleisön keskuudessa. Tämän nosteen tukeminen ja jatkaminen edellyttää maakuntakeskuksissa hyvin toimivien alueellisten vastuumuseoiden toimintaedellytysten säilyttämistä ja on keskeistä myös kulttuurin saavutettavuuden näkökulmasta. Museoiden muita kulttuuritoimijoita pidempi aikajänne ja näkökulma olisi hyödynnettävissä esimerkiksi varautumisen ja henkisen kriisinkestävyiden osalta. Historia ja ajallinen perspektiivi antavat työvälineitä mahdollisten tulevaisuuksien hahmottamiseen.

6) Taiteen prosenttiperiaatteen laajentaminen

Taiteen prosenttiperiaate ei juuri näy selvityksessä, vaikka se tuo toteutuessaan taiteen kaikkien äärelle sekä työllistä ammattilaisia kautta maan. Voisiko taiteen prosenttiperiaatetta saada nykyistä velvoittavammaksi?

Talka Anu
Lappeenrannan kaupunki, kulttuuripalvelut